

DEN ØKONOMISKE KRISA OG
VALGKAMPEN PÅ ARBEIDSPLASSENE

Innledning på Oslo RVs skoleringsmøte 2. juni 1983.
Innleder: Tor Mostue.

Flere eks. kan bestilles fra
Oslo RVs kontor, tlf. 20 56 08.
Ktr.adr.: Bernt Ankersgt. 6 B.
Postadr.: Boks 211, Sentrum, Oslo 1.

Pris kr. *

OM KONKURRANSEEVNE OG FULL SYSSELSETTING

"En slik politikk er nødvendig dersom vi skal makte å forbedre konkurranseevnen og dermed skape grunnlag for full sysselsetting i tiden framover." (Rev. Nasjonalbudsjett, s.12)

"Økt sysselsetting kan bare oppnås ved å redusere veksten i bedriftenes lønnskostnader, eller ved at den utenlandske etterspørsel tar seg opp." (s. 44.)

Dette er en gjennomgangstone i hele Nasjonalbudsjettet, og ellers i regjeringens politikk og propaganda. Lønnskostnadene må ned, for å bedre konkurranseevnen og dermed sikre sysselsettingen.

Revidert Nasjonalbudsjett konkluderer avsnittet om arbeidsmarkedet etc. slik:

"Foruten økningen i friksjonsledighet kan arbeidsledigheten i Norge i de senere år i det aller vesentligste føres tilbake til tre typer problemer:

- for sterk vekst i lønnskostnadene pr. produsert enhet sammenlignet med våre handelspartnere,
- strukturelle problemer som på varig basis bare kan løses gjennom kostnadsreduksjoner, investeringer og omstillinger,
- svikt i den internasjonale etterspørselen." (s. 48)

(Alle sidehenvisninger til stensilert utgave og vil ikke stemme med den endelige trykte utgaven.)

Logikken er nesten manisk klar. Begrepet lønnsomhet brukes i liten grad, men når det brukes, så hevder man at lønnsomhet ikke bare er en forutsetning for økt sysselsetting, men også at den automatisk vil føre til investeringer og omstillinger og økt sysselsetting.

Statistisk Sentralbyrå har en ganske annen realistisk oppfatning av problemene, og - ikke minst - løsningsforsøkene. I Økonomisk utsyn over 1982, Sluttordet, side 150, heter det tørt:

"I utstrakt grad har landene konkurrert om å forbedre sin konkurranseposisjon ved etterspørselsbegrensende politikk, inntektspolitiske inngrep og devaluering, uten å ta til-

strekkelig hensyn til den økonomiske avhengighet som råer mellom OECD-landene. Resultatet har derfor blitt lavere produksjons- og sysselsettingsnivå for landene totalt og en kraftig vekst i arbeidsløsheten."

Når Økonomisk utsyn snakker om redusert kostnadsvekst, så gjør de det heller ikke slik som regjeringen, men sånn: (s. 150-151)

"Dette (lavere kostnadsvekst) forutsetter lavere vekst i priser, fortjenestemarginer og lønninger i skjermede næringer."

(Altså nevnes tre faktorer, inkludert profitten, med lønningene som den siste.)

Økonomisk utsyn har også et interessant, og utvilsomt riktig, syn på forholdet mellom kostnader, fortjeneste og produksjonsvekst (sysselsetting): (side 151)

"Lavere kostnadsvekst og dermed større lønnsomhet i den konkurranseutsatte industrien vil neppe være tilstrekkelig til å skape en tilfredsstillende produksjonsvekst i konkurranseutsatt sektor på lengre sikt."

Dette er interessant. Her settes økt lønnsomhet som den eneste sikre konsekvens av lavere kostnader, og deretter slås det fast at det ikke er noen nødvendig sammenheng mellom lavere kostnader og økt produksjon. Dette er også en indirekte polemikk mot regjeringas tese om at senka kostnader fører til økt sysselsetting "på lengre sikt".

Statistisk Sentralbyrås begrunnelse er også logisk, nemlig at det ikke er særlige utsikter for økt marked for de tradisjonelle råvare- og halvfabrikatproduktene som norsk industri (konkurranseutsatt) baserer seg på.

I det hele tatt kjører SSB i Økonomisk utsyn en ganske åpen polemikk mot alle Hørreregjeringas primitive økonomiske argumenter. Noen viktige eksempler:

Regjeringa sier at økt sysselsetting bare kan skje gjennom senka kostnader og økte markeder. Men SSB sier:

"Målet om full sysselsetting stiller derimot krav til den politikk som føres overfor den skjermede sektor. Både på kort og lang sikt kan full sysselsetting bare oppnås ved en betydelig vekst i skjermede - i hovedsak tjenesteytende - sektorer."

Revidert Nasjonalbudsjett:

"En økning i det innenlandske etterspørselsnivået vil i praksis ikke kunne avhjelpe arbeidsløshet som har sin årsak i for høye lønnskostnader eller for dårlig lønnsomhet i bedriftene." (s. 44)

SSB i økonomisk utsyn, s. 151:

"Utfordringen i norsk økonomisk politikk framover vil uansett være å stimulere den innenlandske etterspørselen rettet mot de skjermede næringene på samme tid som pris- og kostnadspresset fra disse næringer må dempes."

Regjeringa sier (som DNA-regjeringa også sa) at høyere arbeidsledighet på kort sikt vil føre til sterkere vekst på lang sikt. SSB side 151:

"Det er heller ikke slik at en kortvarig økning i arbeidsledigheten nødvendigvis vil føre til økte omstillinger og sterkere vekst på lengre sikt. Erfaringene fra andre land kan tyde på at når ledigheten først har nådd et høyt nivå kan det være vanskelig å få den ned igjen."

TYSSEDAL SOM-INDUSTRIPOLITISK EKSEMPEL

Ved sida av arbeidskrafta og bygninger, har Tyssedal en svær ressurs. Nemlig vannkrafta. Oddasamfunnet produserer årlig 4000 GWH, og det i gamle kraftverk som for lengst er nedbetalt. Prisen på denne krafta er dermed uhyre liten. Odda-samfunnet ble - i likhet med en rekke andre såkalt ensidige industristeder (Buvikutvalget) - lagt der det ligger nettopp på grunn av krafta. I dag er det en kurant affære å frakte kraft, litt mindre kurant, men desto mer ønskelig for borgerskapet, å flytte på arbeidskraft.

Konflikten i Tyssedal dreier seg ikke om aluminium eller ilmenitt, men om krafta. Hovedårsaken til at ilmenitt-alternativet overhodet kom opp, var at ilmenitt krever kun 1/3 av den krafta som et aluminiumsverk krever. Dette alternativet ville faktisk frigjøre ca. 550 av de vel 800 GWH som Tyssofallene produserer. Mens sjølve prosjektet, ilmenitt, var et reint luftslott da det blei lansert. Man visste i praksis omtrent ingenting om verken marked, produksjonsprosess eller investeringsbehov. Det var heller ikke nødvendig, så lenge det hele dreide seg om frigjøring av kraft, kunne alternativet til aluminium like gjerne vært en kengurufarm for regjeringa sin del.

For å unngå aluminium, eller - for å få frigjort krafta - er det satt i gang en nærmest fantastisk propagandakampanje mot Odda-samfunnet.

1. Man snakker om subsidiering av arbeidsplasser i millionklassen, og at Tyssedal ikke kan ha noen særrett framfor andre samfunn, det har "vi" rett og slett ikke "råd til". Men hvordan finner de ut at det dreier seg om subsidiering? Jo, ved at et aluminiumsverk vil ikke-frigjøre kraft på 550 GWH. Det koster omlag 1,7 milliarder kroner å bygge ut et kraftverk som kan produsere 550 GWH i dag. Følgelig "subsidierer" vi Odda-samfunnet med 1,7 milliarder dersom det blir aluminium.
2. Et aluminiumsverk er fullt utreda i detalj. Det vil gi 263 arbeidsplasser. Og - ikke minst - det vil gi en rente på 8 prosent på kapitalen. (Det anslaget er gjort på et tidspunkt der prisen på aluminium lå atskillig under det den er nå.) Det dreier seg altså ikke om noe subsidiering, men om investeringer som vil gi 8 prosent årlig rente. Likevel er aluminium

"subsidierring" i forhold til ilmenitt. Hvorfor? Fordi ilmenitt-prosjektet er beregna å gi en avkastning på 11 prosent. Differansen er "subsidierring" i regjeringskretsene. Tydeligere kan det ikke sies at det dreier seg om høyest mulig profitt, og alt annet er subsidierring.

3. Det snakkes også om sjåvinisme i Odda-samfunnet, som har så mye kraft. Man glemmer å nevne at dette lille samfunnet allerede i dag eksporterer 3000 GWH, eller 3/4 av det de produserer. Det de slåss om er å beholde den siste lille rest.
4. For sikkerhets skyld om ilmenitt. Prosjektet i Tyssedal skal bruke råvarer fra verket i Rogaland. I dag er det kun to prosesser som kan foredle råvaren til titanslagg. Den ene er en sulfat-prosess, som er på vei ut og i ferd med å erstattes av en ny, billigere og bedre over hele verden. Problemet er bare det at råvarene fra Rogaland er av en sånn beskaffenhet at de bare kan foredles gjennom sulfat-prosessen. Det er et nytt eksempel på at det for regjeringa dreier seg om å få krafta, resten driter de i - så langt den politiske skinnfellen rekker.

Og - ikke minst - så langt de klarer å vinne igjennom med sin propaganda. Og det er viktig for RV. Det er lett å se at alle "subsidieringsargumentene" kan gjøres gjeldende for hvilket som helst ensidig industristed i Buvik-utvalget. Å avsløre denne rå og hensynsløse profittjakta er en viktig oppgave for progressive.

Kampen for disse arbeidsplassene er samtidig en kamp for hele lokalsamfunn, for industristrukturen i Norge, for distriktspolitikken (og en kobling av industri- og distriktpolitikk er et særegent trekk i dette landet). Dermed blir det hele også en strid om hvordan et samfunn i framtida skal se ut. Som sosialister må vi forsvare denne særegne strukturen i norsk industri og kultur.